

ΠΗΓΕΣ για το ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Η οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας Η άφιξη του πρίγκιπα Γεώργιου στην Σούδα

Στηριζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις και στα στοιχεία του παραθέματος να απариθμίσετε: α) τα στοιχεία που προσιωνίζονταν θετικές εξελίξεις στο στόχο των Κρητικών για ένωση με την Ελλάδα και β) τα στοιχεία που έδειχναν τη δυσκολία για την επίτευξη του παραπάνω στόχου.

Ο πρίγκιπας ορίστηκε Ύπατος Αρμοστής Κρήτης με τριετή θητεία. Στις 9 Δεκεμβρίου 1898 έφθασε στη Σούδα με τη ρωσική ναυαρχίδα «Νικόλαος Α΄», συνοδευόμενη και από πλοία των άλλων Δυνάμεων, όπου του επιφυλάχθηκε αποθεωτική υποδοχή. Τον υποδέχονταν στη Σούδα οι ναύαρχοι Ποττιέ, Νόελ, Σκρύνλωφ και Μπέτολλο κι ο ενθουσιώδης Κρητικός λαός. Ο πρόεδρος του συμβουλίου των ναυάρχων Γάλλος Ποττιέ του παρέδωσε επίσημα στο Διοικητήριο Χανίων τη διοίκηση της Κρήτης, ενώ τα ευρωπαϊκά πολεμικά, έξω από το λιμάνι, χαιρέτιζαν με κανονιοβολισμούς την ύψωση της κρητικής σημαίας.

Σε σύντομο διάστημα ο Γεώργιος ανέθεσε σε επιτροπή από 16 μέλη (12 χριστιανούς και 4 μουσουλμάνους), με πρόεδρο τον Ιωάννη Σφακιανάκη, τη σύνταξη σχεδίου Συντάγματος που θα ενέκρινε η Κρητική Συνέλευση, η οποία συγκροτήθηκε στις 9 Ιανουαρίου 1899, ενώ ταυτόχρονα προκηρύχτηκαν για τις 24 του ίδιου μήνα εκλογές των πληρεξουσίων. Στις 8 Φεβρουαρίου έγινε η πρώτη συνεδρίαση της Κρητικής Συνελεύσεως που αποτελέστηκε από 138 χριστιανούς και 50 μουσουλμάνους. Η Συνέλευση, με πρόεδρο τον Σφακιανάκη, ψήφισε το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας. Μετά την επικύρωσή του από τον Ύπατο Αρμοστή και την έγκρισή του, με ελάχιστες μεταβολές, από τις Μεγάλες Δυνάμεις, το Σύνταγμα δημοσιεύτηκε στις 16 Απριλίου 1899 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στις 27 Απριλίου 1899, ο Ύπατος Αρμοστής όρισε Συμβούλιο του Ηγεμόνα (δηλαδή κυβέρνηση) από τους Κρητικούς αρχηγούς συνιστώμενη από πέντε Ανώτερες Διευθύνσεις, αντίστοιχες με τα σημερινά Υπουργεία. Οι σύμβουλοι με τις διευθύνσεις τους ήταν: Ελευθέριος Βενιζέλος της Δικαιοσύνης, Μανούσος Κούνδουρος των Εσωτερικών, Νικόλαος Γιαμαλάκης της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως και των Θρησκευμάτων, Κωνσταντίνος Φούμης των Οικονομικών και Χασάν Σκυλιανάκης της Δημοσίας Ασφαλείας. Από τους αρχηγούς δεν συμμετείχε στο συμβούλιο μόνο ο Ιωάννης Σφακιανάκης, επειδή υπέβαλε στον Αρμοστή ένα σχέδιο για το οριστικό πολίτευμα του νησιού, αλλά ο Γεώργιος δεν το ενέκρινε.

Περίοδος δημιουργίας

Συνθέτοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τα στοιχεία που θα αντλήσετε από τα ιστορικά παραθέματα να στηρίξετε τη φράση: «τα δύο πρώτα χρόνια της λειτουργίας της Κρητικής πολιτείας μπορούμε να τα ονομάσουμε περίοδο δημιουργίας».

Νόμισμα

Αξιοσημείωτη ήταν και η έκδοση σειράς νομισμάτων από την Κρητική πολιτεία, αμέσως μετά την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους το 1898 σε μια προσπάθεια οικονομικής ανεξάρτησης από τις εκδόσεις των τυπικών επικυρίαρχων της (Γάλλοι – Βρετανοί – Ρώσοι – Ιταλοί).

Με ένα διάταγμα του ύπατου αρμοστή Κρήτης της 17/4/1900 που καταχωρήθηκε στην εφημερίδα της κυβέρνησης της Κρητικής πολιτείας σαν νόμος υπ' αριθμ. 157β ορίζεται αποκλειστικό προνόμιο της πολιτείας το δικαίωμα κοπής νομισμάτων. Το διάταγμα ορίζει σαν νομισματική μονάδα την δραχμή που την υποδιαιρεί σε 100 λεπτά. Είχε προβλεφθεί να κοπούν και χρυσά δεκάδραχμα και εικοσάδραχμα τα οποία τελικά δεν κόπηκαν.

Τα κρητικά νομίσματα ήταν ιδίου βάρους και ποιότητας με τα αντίστοιχα ελληνικά και παρέμειναν με ισχύ μέχρι και μετά την ένωση του νησιού με την Ελλάδα το 1913. Έτσι τα χάλκινα και χαλκονικέλινα νομίσματα έμειναν σε κυκλοφορία μέχρι την 30η Ιουνίου του 1923, οπότε και αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία, βάση του διατάγματος της 6ης Μαρτίου του 1923. Τα αργυρά νομίσματα έμειναν σε κυκλοφορία μέχρι την 23η Ιουλίου του 1929, οπότε και αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία, βάση του νόμου 4234 του 1929.

(Πανελλήνια νομισματική ένωση)

Ταχυδρομείο

Μέχρι την δημιουργία της Κρητικής Πολιτείας, στην Κρήτη λειτουργούσαν τα εξής ταχυδρομεία: Αυστριακό, Τουρκικό, Ελληνικό, και κατά την μεταβατική περίοδο και το Γαλλικό, το Ιταλικό, το Αγγλικό και το Ρώσικο ταχυδρομείο, που εξυπηρετούσαν κυρίως τις ανάγκες των περιοχών που διοικούσαν οι δυνάμεις τους

Μετά την δημιουργία του νέου κράτους, ιδρύθηκε στις 1 Μαρτίου 1900 η «Κρητική Ταχυδρομική Υπηρεσία», που λειτούργησε σ' ολόκληρο το νησί. Εξέδωσε κρητικά γραμματόσημα και ίδρυσε συνολικά 35 μόνιμα ταχυδρομικά γραφεία και 79 κινητά (αγροτικά). Τα γραμματόσημα αυτά κυκλοφόρησαν στην Κρήτη μέχρι την ένωση.

Παράλληλα με την λειτουργία των Ταχυδρομικών γραφείων της Κρητικής Πολιτείας, στις 3 μεγάλες πόλεις της Κρήτης συνέχισαν να λειτουργούν μέχρι το 1914 περίπου, τα ξένα ταχυδρομικά γραφεία (Γαλλικό, Αυστριακό, Ιταλικό), που εκδίδαν και ειδικές σειρές γραμματοσήμων για την Κρήτη.

Τράπεζα Κρήτης

Στη νέα Κρητική Πολιτεία η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος μαζί με όμιλο Άγγλων τραπεζιτών ίδρυσαν το 1899 την Τράπεζα Κρήτης. Αργότερα, με την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, η Τράπεζα Κρήτης απέκτησε το δικαίωμα κυκλοφορίας χαρτονομίσματος για τη δική της περιοχή, όπως η Ιονική στα Ιόνια Νησιά το 1864 και η Ηπειροθεσσαλίας το 1882. Συγχωνεύθηκε με την Εθνική το 1919.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση ήταν ήδη ανεπτυγμένη στην Κρήτη, αλλά με την σύσταση της Κρητικής Πολιτείας εμφάνισε νέα άνθηση. Η πρώτη νομολογία για την εκπαίδευση εισήχθει με διατάξεις του Συντάγματος του 1899, με τις οποίες καθιερώθηκε η υποχρεωτική παιδεία και για τα δύο φύλα.

Κατά την περίοδο αυτή λειτούργησαν δύο τύποι δημοτικών σχολείων, τα κατώτερα (τετρατάξια) και τα ανώτερα ή πλήρη (εξατάξια). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπήρχαν τα ημιγυμνάσια με τρεις τάξεις στα μικρά επαρχιακά κέντρα, τα πλήρη εξατάξια γυμνάσια στα αστικά κέντρα του νησιού, και τα τριτάξια ανώτερα παρθεναγωγεία των Χανίων και Νεάπολης και το πεντατάξιο Παρθεναγωγείο του Ηρακλείου. Με νόμο του 1903 ιδρύθηκε στο Ηράκλειο παιδαγωγική σχολή, το τριτάξιο διδασκαλείο και ιεροδιδασκαλείο στη Μονή Αγ. Τριάδας των Χανίων. Δάσκαλοι διορίστηκαν εκτός από απόφοιτοι Γυμνασιακών τάξεων, απόφοιτοι σχολαρχείων και ορισμένοι απόφοιτοι τετρατάξιων δημοτικών.

Ο αριθμός σχολείων και μαθητών συνεχώς μεγάλωνε μέχρι την Ένωση και τα ποσοστά αναλφαβητισμού μειώθηκαν. Η νομοθεσία της Κρητικής πολιτείας σε εκπαιδευτικά θέματα ίσχυσε ως το 1914 οπότε και εφαρμόστηκε η κοινή γενική εκπαιδευτική πολιτική και νομοθεσία του Ελληνικού Κράτους.

Πηγή: xania.gr, πηγή: Βικιπαίδεια

Το νησί των λεπρών το 1904

Με απόφασή της η Κρητική Πολιτεία μάζεψε όλους τους λεπρούς που ζητιάνευαν εξαθλιωμένοι ζώντας σε οικισμούς έξω από τις μεγάλες πόλεις της Κρήτης, τα Μεσκίνια, και τους συγκέντρωσε στη Σπιναλόγκα. Αρχικά η ζωή τους ήταν άθλια. Η Σπιναλόγκα είναι μια απέραντη τρώγλη, ένα νεκροταφείο υπό προθεσμία, χωρίς την παραμικρή οργάνωση, χωρίς φαρμακευτική αγωγή για τους νοσούντες, χωρίς ελπίδα.

Η Σπιναλόγκα, που «άνοιξε τις πόρτες» της για τους λεπρούς το 1904 και έκλεισε το 1957, φιλοξένησε εκατοντάδες πάσχοντες συνανθρώπους μας, που «ανέπτυξαν» με τα βάσανα και τις στέρσεις τη δική τους ζωντανή κοινωνία. Όσοι μπορούσαν δούλευαν σε διάφορες εργασίες, υπήρχε καφενείο, γίνονταν εκκλησιασμοί στο εκκλησάκι της στον Αγ. Παντελεήμονα, μάθαιναν τα νέα από ψαράδες στο λιμανάκι του νησιού, ερωτεύονταν, παντρεύονταν, έκαναν υγιή παιδιά τα οποία μεταφέρονταν και μεγάλωναν σε καλύτερες συνθήκες στο βρεφονηπιακό τμήμα του Λεπροκομείου της Αγίας Βαρβάρας στην Αθήνα.

Του Μανόλη Κοκολάκη (απόσπασμα)

Εκκλησιαστικά θέματα στην Κρητική Πολιτεία

Στηριζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις και στα στοιχεία του παραθέματος να δείξετε πώς ρυθμίστηκαν τα εκκλησιαστικά θέματα στην Κρητική Πολιτεία. Ποια είναι η σημασία των ρυθμίσεων αυτών στις μέρες μας;

Κρητική Πολιτεία (1898-1913)

Μετά την κατάλυση της Οθωμανικής κυριαρχίας και την ανακήρυξη της Κρητικής Αυτονομίας (1898-1913), τα ζητήματα της Εκκλησίας Κρήτης αντιμετώπισε η Κρητική Πολιτεία. Ο Διονύσιος Καστρινογιαννάκης εξακολούθησε να ποιμαίνει την Εκκλησία των Ρεθυμνιωτών μέχρι το 1910. Οι στενοί δεσμοί του με τον Ελευθέριο Βενιζέλο φαίνεται πως επηρέασαν πολύ τη συνεργασία των δύο ανδρών, ακόμη και στο ζήτημα του εκκλησιαστικού διχασμού που ταλάνισε την Εκκλησία Κρήτης κατά την περίοδο της Κρητικής Πολιτείας.

Το μητροπολιτικό και άλλα, επισκοπικά κυρίως, ζητήματα αντιμετωπίστηκαν με τον 276 του 1900 «Καταστατικόν Νόμον της εν Κρήτη Ορθοδόξου Εκκλησίας», ο οποίος καταρτίστηκε από τους ιεράρχες του νησιού και επικυρώθηκε με διάταγμα του Πρίγκιπα Γεωργίου. Με τον ίδιο Νόμο, οι μονές, που υπερέβαιναν τότε τις 50, περιορίστηκαν στις μισές. Οι υπόλοιπες κρίθηκαν διαλυτές, εφόσον ο αριθμός των μοναχών περιοριζόταν κάτω των έξι ή διαλυμένες αμέσως, εφόσον ο αριθμός των μοναχών δεν υπερέβαινε τους έξι. Εάν είχε τελεσίδικη ισχύ η εφαρμογή του νόμου αυτού, θα διασώζονταν τότε μόλις εννιά μονές σε όλη την Κρήτη, και στην Επισκοπή Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου μόνο η μονή Αρκαδίου. Αλλά με βάση νεότερο Νόμο της Κρητικής Πολιτείας, τον 553 της 17 Ιουλίου 1903, που εκδόθηκε μονομερώς από την Κρητική Πολιτεία, παρά την αντίθετη γνώμη της Εκκλησίας, ανασυστάθηκαν ως αυτοτελείς όλες οι μονές που είχαν τουλάχιστον έξι μοναχούς και ως παραρτήματά τους όσες είχαν λιγότερους. Ο Καταστατικός Νόμος (276/1900) εξακολούθησε να ισχύει ως προς τις άλλες διατάξεις και μετά την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (1913) και υπήρξε η βάση για το ημιαυτόνομο καθεστώς της Εκκλησίας Κρήτης.

Πηγή : Ιερά Μητρόπολις Ρεθύμνης & Αυλοποτάμου (Ι.Μ.Ρ.)

Τα πρώτα νύφη

Στηριζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις και στα στοιχεία του παραθέματος Α) να δείξετε τους λόγους για τους οποίους ο Ελ. Βενιζέλος διαφωνούσε με τον πρίγκιπα Γεώργιο Β) να κρίνετε τις ενέργειες τόσο του Υπατου Αρμοστή της Κρητικής Πολιτείας όσο και του Βενιζέλου.

Η αλήθεια είναι ότι η πρώτη διαφωνία μεταξύ του πρίγκιπα και του Βενιζέλου εκδηλώθηκε πριν ακόμη σχηματισθεί η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας. Η αφορμή ασήμαντη, μα χαρακτηριστική. Ο πρίγκιπας καλεί τον Σφακιανάκη και τον Βενιζέλο να τους ανακοινώσει την απόφασή του να προμηθευθεί η Κρήτη ξυλεία από την Τεργέστη. Δεν ζήτησε τη γνώμη τους, απλώς τους έδωσε εντολή να προχωρήσουν στην εκτέλεση της απόφασής του. Οι δύο Κρήτες διαφωνούν, υποδεικνύουν ότι πρέπει ο πρίγκιπας να περιμένει τον σχηματισμό της κυβέρνησης κι εκείνη να αναλάβει την ευθύνη. Η διαφωνία τους εξοργίζει τον πρίγκιπα που χωρίς δισταγμό, με προκλητική ωμότητα, αποκαλύπτει τις διαθέσεις του

- «Κύριοι – απαντά περιφρονητικά – πρέπει να γνωρίζετε πως ήλθα εδώ δια να διοικήσω ως ο Μέγας Πέτρος. Δεν θα δεχθώ του λοιπού αντιρρήσεις εις τας αποφάσεις μου».

Ο Βενιζέλος θέλει να παραιτηθεί αμέσως. Τον εμποδίζει όμως ο Σφακιανάκης. Υποχωρεί, αλλά τώρα δεν έχει την παραμικρή αμφιβολία για τις προθέσεις του αρμοστή.

Ο Βενιζέλος είχε αντιληφθεί τα σχέδια των μεγάλων, γνώριζε τις εντολές που είχε ο πρίγκιπας – εντολές που εξυπηρετούσαν και το προσωπικό του συμφέρον: βασίλευε στην Κρήτη, έστω και χωρίς το στέμμα του βασιλιά. Και πριν ξαποστάσει αρχίζει καινούργιο αγώνα ο Βενιζέλος. Αγωνίζεται να ενισχύσει την αυτονομία της Κρήτης, ζητά να διευρυνθεί η Κρητική χωροφυλακή και να αντικαταστήσει τα στρατεύματα των μεγάλων δυνάμεων που παρέμεναν στο νησί. Όσο θα υπήρχε ξένος στρατός δεν θα ήταν πραγματικά ελεύθερη η πατρίδα του. Αξιώνει να τροποποιηθεί το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας, να γίνει φιλελεύθερο – γνωρίζει πως μόνο όταν ο Κρητικός λαός θα μπορεί να εκφράζει ελεύθερα τη θέλησή του και τους πόθους του, τότε μόνο θα μείνει άσβηστη η φλόγα του ενωτικού αγώνα. Απαιτεί, μετά τον τερματισμό της τριετούς θητείας του πρίγκιπα, ο νέος αρμοστής να εκλεγεί από την Κρητική

εθνοσυνέλευση και να διορισθεί εν ονόματι του βασιλιά των Ελλήνων – τότε ο Έλληνας βασιλιάς θα είχε το δικαίωμα να ανακαλέσει τον αρμοστή του και να κηρύξει την ένωση του νησιού με την Ελλάδα, χωρίς να περιμένει την έγκριση των μεγάλων.

Αλλά ο Βενιζέλος ήταν ένας – οι μεγάλες δυνάμεις είχαν φίλους πολλούς και ισχυρούς. Κι αν δεν τους έφθαναν, μπορούσαν να αγοράσουν κι άλλους – δεν δίσταζαν. Τα τοπικά προβλήματα λησμονήθηκαν, ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός με επικεφαλής τον Γεώργιο στρέφεται κατά του Βενιζέλου. Μοναδική προσπάθεια να συκοφαντηθεί ο αγώνας του. Κι ένα πρόσχημα δίνει η επιμονή του να οργανωθεί η Κρητική χωροφυλακή. Τον κατηγορούν ότι θέλει ισχυρή χωροφυλακή γιατί... έχει εγκαταλείψει το όνειρο της ένωσης, θέλει να κρατήσει την Κρήτη ανεξάρτητη Πολιτεία. Στη συκοφαντική εκστρατεία κατά τον Βενιζέλου δεν απουσιάζει και η Αθήνα. Από την πρωτεύουσα της ελεύθερης Ελλάδας φθάνουν κραυγές συμπαθείας για το «καημένο το πριγκιπόπουλο», κεραυνοί κατά του Βενιζέλου. «Η Κρήτη είναι ελληνική. Ας στρέψωμε τα βλέμματά μας προς την Μακεδονία» συνιστούν οι αρθογράφοι των Αθηνών. «Η Κρήτη δεν είναι ακόμη ελληνική» απαντά ο Βενιζέλος «και πρέπει να γίνη πριν να τεθή μακεδονικόν ζήτημα, γιατί τότε η Ελλάς θα υποχρεωθεί να συμβιβασθή – και θα κερδίση την Κρήτη, αλλά θα χάση την Μακεδονία». Ήταν άνισος ο αγώνας.

Πηγή : Ιωάννης Χατζηδάκης

Η επανάσταση του Θερίσου Τα αίτια και οι αφορμές

Στηριζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις και στα στοιχεία του παραθέματος να δείξετε με ποιον κυρίως τρόπο ο Ελευθέριος Βενιζέλος δήλωσε την αντίθεσή του προς τον πρίγκιπα Γεώργιο το Μάρτιο του 1901 και πώς αντέδρασε αυτός.

Η εφημερίδα »Κήρυξ«

Η πολιτική εφημερίδα »Κήρυξ« εκδόθηκε αρχικά από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, προκειμένου να υποστηρίξει τις θέσεις του και να αντιμετωπίσει τις κατηγορίες τις οποίες έχει εξαπολύσει εναντίον του, ο Πρίγκιπας Γεώργιος Ύπατος Αρμοστής της Κρήτης, αφού τον ίδιο χρόνο τον είχε απολύσει από Σύμβουλο επί της Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας.

Στο κύριο άρθρο του πρώτου φύλλου με τίτλο «Αντί Προγράμματος» αναπτύσσει τις θέσεις του και δηλώνει ότι είναι: «[...] Απαρασάλευτος αφωσιωμένος εις την εθνικήν ιδέαν και βαθύτατα πεπεισμένος, ότι μόνην ριζικήν λύσιν του κρητικού ζητήματος θ' αποτελέση η προς την Ελλάδα ένωσις [...]», με την πεποίθηση ότι«[...] παραδίδοντας Κρήτην ευημερούσα και ακμάζουσα και όχι χρεωκοπημένη και παράλυτο [...]». (αρ. φ. 21).

Στα πρώτα πέντε βαρυσήμαντα άρθρα του με τίτλο »Γεννηθήτω Φως« (Fiat Lux) εκθέτει την κατάσταση και απαντά στις κατηγορίες, ενώ δηλώνει ότι: «ο »Κήρυξ« διερμηνεύει τας πολιτικές μου ιδέας». (Αρ. φ. 21)

Χειρόγραφα των άρθρων αυτών γραμμένα στα γαλλικά, αλλά και άλλα δημοσιευμένα κείμενα με τίτλους όπως: «Οι αυλοκόλακες», «Μολών λαβέ», «Λάκκον ώρηξε», «Τα σύνταγμα», «Η Ελευθεροτυπία», κ.ά. έχουν ταυτιστεί με τα δημοσιευμένα αποδεικνύοντας τον πραγματικό συντάκτη τους.

Αντίπαλη της εφημερίδα είναι η «Πατρίς» στην οποία αρθρογραφεί ο ιδιαίτερος γραμματέας του πρίγκιπα Ανδρέας Παπαδιαμαντόπουλος. Ο δημοσιογραφικός αγώνας είναι σκληρός, εξοντωτικός. Δικαστικές διώξεις, ποινές και παύσεις σηματοδοτούν την εμφάνιση του Ελευθερίου Βενιζέλου στο δημοσιογραφικό ορίζοντα.

Η εφημερίδα του διακόπτει την κυκλοφορία της, από 4 Απριλίου 1902 έως 31 Μαΐου 1902 (ποινή δίμηνης παύσης) και από 31 Ιανουαρίου 1903 ως τις αρχές Μαρτίου του ίδιου έτους (παύση ενός μηνός). Οριστική δε παύση, στις 14 Μαρτίου 1903 μαζί με την καταδίκη του Ελευθερίου Βενιζέλου «επί δημοσιογραφική εξυβρίσει» σε φυλάκιση 15 ημερών, την οποία και εξέτισε στις φυλακές του Ιτζεδίν.

Η αντίδραση του πρίγκιπα

Συνθέτοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες που θα αντλήσετε από το ιστορικό παράθεμα να στηρίξετε τη φράση του σχολικού βιβλίου : «Ο Πρίγκιπας προχώρησε στη λήψη σπασμωδικών μέτρων».

Στις 10 Μαρτίου 1905 συνήλθε συνέλευση στον Θέρισσο υπό του Ελευθερίου Βενιζέλου, Κωνσταντίνου Φούμη και Κωνσταντίνου Μάνου, που κήρυξε «την πολιτικήν ένωσιν της Κρήτης μετά της Ελλάδος εις εν μόνον ελεύθερον συνταγματικόν κράτος», έδωσε δε και σχετικό ψήφισμα στις Μεγάλες Δυνάμεις, όπου υποστήριζε ότι το νόθο μεταβατικό καθεστώς εμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη του νησιού και η μόνη φυσική λύση του κρητικού ζητήματος ήταν η ένωση.

Στις 7 Απριλίου συνήλθε τακτική συνέλευση στα Χανιά, η οποία ομοίως κήρυξε την ένωση ενώ ένας από τους συμβούλους του Ύπατου Αρμοστή παραιτήθηκε και πήγε στον Θέρισσο να ενωθεί με τους επαναστάτες.

Ο Ύπατος Αρμοστής απαίτησε από τους επαναστάτες να παραδώσουν τα όπλα μέσα σε 36 ώρες, εκήρυξε το στρατιωτικό νόμο με την έγκριση των Δυνάμεων, διέταξε συλλήψεις και φυλακίσεις αντικαθεστωτικών κι επέβαλε λογοκρισία στον τύπο. Έπειτα κάλεσε σε σύσκεψη τους προξένους και ζήτησε να λάβουν επείγοντα μέτρα για την «καταστολήν του κινήματος». Για να αυξήσει τις ένοπλες δυνάμεις του συγκρότησε το σώμα των «Δημοφρουρών». Οι Μεγάλες Δυνάμεις έστειλαν μήνυμα στους επαναστάτες ότι θα χρησιμοποιούσαν στρατεύματα προκειμένου να επιβάλλουν τις αποφάσεις τους. Σε απάντηση οι περισσότεροι βουλευτές της τακτικής συνέλευσης πήγαν στον Θέρισσο να ενωθούν κι αυτοί με τον Βενιζέλο.

Ο πρίγκιπας δεν διέθετε άλλες δυνάμεις εκτός της Κρητικής Χωροφυλακής (που έμεινε πιστή σ' αυτόν) και η οποία δεν αυξήθηκε από τους Δημοφρουρούς και οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν μπορούσαν να συνεννοηθούν για κοινή δράση.

Το Κρητικό Σύνταγμα του 1899

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραθέματα και τις πληροφορίες του βιβλίου σας:

α) *Να επισημάνετε τα στοιχεία εκείνα που υποδηλώνουν το συντηρητικό χαρακτήρα του Κρητικού Συντάγματος του 1899.*

β) *Να προσδιορίσετε τα κριτήρια βάσει των οποίων η συντακτική επιτροπή προχώρησε στη διαμόρφωση του συγκεκριμένου Συντάγματος.*

ΠΗΓΗ 1: Ο Βενιζέλος και το Κρητικό Σύνταγμα του 1899

Απόσπασμα από επιστολή του Ελ. Βενιζέλου της 12ης Φεβρουαρίου του 1906 στον Α. Βορεάδη
«Όλοι είχομεν πλανηθή επιζητήσαντες ... την υπέρμετρον ενίσχυσιν του ανεύθυνου παράγοντος προς περιορισμόν του κοινοβουλευτισμού, εις ον αποδίδομεν ... την εθνικήν γυμνότητα, ην απεκάλυψεν ο πόλεμος του 1897. Η ευθύνη δε εμού είναι μεγαλυτέρα ως επιδράσαντος πλειότερον εις την σύνταξιν του συντηρητικού πολιτεύματος το 1889».

ΙΑΧ, Αρχείο Θερίσου, 18/4

ΠΗΓΗ 2: Ο συντηρητικός χαρακτήρας του Κρητικού Συντάγματος του 1899

Σύμφωνα με μια θεωρία, το σύνταγμα (σημ.: του 1899) είχε συντηρητικό χαρακτήρα επειδή ο λαός της Κρήτης - και τα δεκαέξι μέλη της συντακτικής επιτροπής - πίστευε ότι μια εκτελεστική εξουσία με ενισχυμένες αρμοδιότητες και απαλλαγμένη από κοινοβουλευτικούς περιορισμούς και επεμβάσεις βραχυπρόθεσμα θα συνέβαλε πιο αποτελεσματικά στην επίλυση των πολιτικών προβλημάτων του νησιού ... Οι συντάκτες της τελικής μορφής του σχεδίου του συντάγματος δεν θεωρούσαν οριστικό το καθεστώς της αυτονομίας, αφού δεν ικανοποιούσε τις εθνικές προσδοκίες των Κρητών. Η αρμοστέα αντιπροσώπευε γι' αυτούς ένα σύντομο μεταβατικό στάδιο, το προοίμιο της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Με την αντίληψη αυτή ως προϋπόθεση των συνταγματικών τους επιλογών, τα μέλη της επιτροπής ενίσχυσαν τις σχεδόν μοναρχικές εξουσίες του προσωρινού ηγέτη της Κρήτης, για να διευκολύνουν τη γρήγορη επίλυση των εσωτερικών προβλημάτων του τόπου τους και να αποκλείσουν τις πιθανές τραγικές συνέπειες (όπως η ήττα της Ελλάδας στον πόλεμο του 1897) που μπορούσαν να έχουν οι τυχόν εκτροπές των εκλεγμένων εθνικών αντιπροσώπων από τα πλαίσια της κοινοβουλευτικής δεοντολογίας.

Λ. Μακράκη, Ελευθέριος Βενιζέλος, ό.π., σσ. 382-383

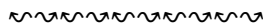
Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της πηγής και τις πληροφορίες του βιβλίου σας:

α) Να επισημάνετε τις αδυναμίες στην οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας που προκάλεσαν εσωτερική κρίση μετά τα δύο πρώτα έτη της λειτουργίας της.

β) Να εξηγήσετε πώς εκδηλώθηκε αυτή η κρίση σε πολιτικό επίπεδο και πώς, στη συνέχεια, η διάσταση των απόψεων πήρε τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης.

Τα σοβαρά προβλήματα που γεννήθηκαν στην εφαρμογή του ήταν συνέπεια των ατελειών του. Για παράδειγμα, ο ύπατος αρμοστής οριζόταν ως αντιπρόσωπος των Μεγάλων Δυνάμεων στην Κρήτη, αλλά συνδεόταν και με το λαό της με μια «σύμβαση». Ήταν ο κεντρικός παράγοντας του κράτους και ο κύριος εκτελεστικός λειτουργός και σημαντικό στέλεχος της νομοθετικής εξουσίας. Όπως παρατηρούσε ο πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής Ι. Σφακιανάκης, «το πρόσωπον του Ηγεμόνος είναι το κέντρον όλων των εξουσιών». Από την άλλη μεριά, τα μέλη της αρμοστειακής κυβέρνησης, σύμφωνα πάντοτε με το σύνταγμα, ήταν σύμβουλοι του πρίγκιπα, ελεγχόμενοι και άμεσα υπόλογοι σ' αυτόν μάλλον παρά στη Συνέλευση από την οποία προέρχονταν ... Η Κρητική Συνέλευση, η οποία εκλεγόταν με γενική ψηφοφορία κάθε δύο χρόνια, δεν είχε σαφείς εξουσίες ούτε αρκετές αρμοδιότητες. Πραγματοποίησε μόνο μια συνεδρίαση στη διάρκεια της θητείας της και, καθώς φαίνεται, είχε περιορισμένη δικαιοδοσία, αφού η τελική επικύρωση των νόμων ενέπιπτε στην αρμοδιότητα του ύπατου αρμοστή.

Λ. Μακράκη, *Ελευθέριος Βενιζέλος, ό.π., σ. 382*

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του παραθέματος και τις γνώσεις σας από το σχολικό βιβλίο να σχολιάσετε τη φράση του βιβλίου σας (σ. 217): **«το κίνημα του Θερίσου δεν πέτυχε πλήρως τους στόχους του, αλλά έδωσε νέα ισχυρή ώθηση στο Κρητικό Ζήτημα και προκάλεσε θετικές εξελίξεις».**

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος αναλύει τη σημασία των πολιτικών εξελίξεων ενώπιον των Κρητών πληρεξουσίων στη συνεδρίαση της 7ης Οκτωβρίου 1906 της Β' Συντακτικής Συνέλευσης των Κρητών.

«Αντιλαμβάνομαι εγώ και είμαι βέβαιος, Κύριοι πληρεξούσιοι, ότι πολύ ταχέως θα συμφωνήσωμεν όλοι ότι το Κρητικόν Ζήτημα έκαμεν εν βήμα γενναιότατον προς τα εμπρός δια της επιτευχθείσης λύσεως, όχι μόνον από απόψεως εσωτερικής διοικήσεως, αλλά και από καθαρώς εθνικής απόψεως...

Του λοιπού, το Πολίτευμα, τον οποίον θα μας διέπη θα είναι οι ελεύθεροι θεσμοί του Ελληνικού Βασιλείου. Νομίζω, ότι αυτό δεν είναι κάτι τι, το οποίον θα μας ανησυχή διότι εις αυτό όλοι εσπεύδομεν ημείς μεν από του φανερού, άλλοι δε λεληθότως, μη θέλοντες να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους, τους οποίους είχε η διεξαγωγή του αγώνος αυτού ... Του λοιπού, κύριοι, η διοικήσεις ημών θα είναι διοικήσεις καθαρώς ελληνική, όχι μόνον διότι ο κεκλημένος να εφαρμόση το νέον Πολίτευμα διορίζεται παρά του Βασιλέως των Ελλήνων, αλλ' ελληνική και κατά τούτο, διότι το πνεύμα ακόμη της διοικήσεως θα είναι Ελληνικόν, αφ' ου θα γίνηται επί τη βάσει των αρχών του Ελληνικού Συντάγματος, το οποίον διέπει το Ελληνικόν Κράτος επί του παρόντος και τον οποίον είμαι βέβαιος, ότι θα είναι και το μέλλον Σύνταγμα του Έθνους ακόμη.

Αλλά η Κρήτη, δεν πρέπει να παραγνωρίζωμεν ότι, αν απετέλει προ μικρού ηθικόν απλώς εξάρτημα του Ελληνικού Βασιλείου, ήδη από των τελευταίων παραχωρήσεων των Δυνάμεων, η Κρήτη αποτελεί πολιτικόν πλέον εξάρτημα του Ελληνικού Βασιλείου. Αν οι Δυνάμεις δια των ανακοινώσεων των οφείλουν να περιορίζονται εις την διπλωματικήν γλώσσαν, η οποία δύναται τέλος πάντων να μη εγείρη τας αντιρρήσεις, είτε του έχοντος το δικαίωμα της επικυριαρχίας εν Κρήτη, είτε άλλων αντιζήλων κρατών εν τη Ανατολή, ημείς όμως έχομεν καθήκον, λαμβάνοντες τα πράγματα υπ' όψιν όπως έχουσι να διακηρύξωμεν, ότι κατ' ουσίαν αι Δυνάμεις ενούσι την Κρήτην προς την Ελλάδα ... Λείπουν, κύριοι συνάδελφοι, οι τύποι και δεν εξεύρομεν πόσον χρόνον ακόμη θα λείπωσι, αλλ' η αλήθεια είνε, ότι ουσιαστικώς δια της αναγνωρίσεως εις τον Βασιλέα των Ελλήνων του δικαιώματος να διορίζη τον Ύπατον Αρμοστήν η Κρήτη ηνώθη μετά της Ελλάδος...

Εστενογραφημένα Πρακτικά της Β' Συντακτικής Συνελεύσεως των Κρητών, Χανιά 1907, σσ. 38-39

Κ. Σβολόπουλος, *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η πολιτική κρίσις εις την Αυτόνομον Κρήτην, εκδ. Ίκαρος, Αθήναι 1974, σσ. 273-274*

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των πηγών και την αφήγηση του βιβλίου σας:

α) να προσδιορίσετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες η Κρητική Κυβέρνηση εξέδωσε το ενωτικό ψήφισμα της 24ης Σεπτεμβρίου 1908

β) να παρουσιάσετε και να αιτιολογήσετε την αντίδραση της Ελλάδας και των μεγάλων Δυνάμεων στην έκδοση του ψηφίσματος.

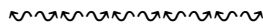
Η αντίδραση των μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στην επαναστατική πρωτοβουλία του κρητικού λαού

Η αντίδραση των μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στην επαναστατική πρωτοβουλία του κρητικού λαού δεν ήταν απόλυτα αρνητική. Οι τέσσερις κυβερνήσεις, μετά από ολιγοήμερες διαβουλεύσεις, έσπευδαν να τονίσουν ότι «δεν θα απείχον του να αποβλέψουν μετ' ευμενείας προς την συζήτησιν του ζητήματος τούτου μετά της Τουρκίας, εάν η τάξι διατηρηθή εν τη νήσω και εξασφαλισθή η προστασία του μουσουλμανικού πληθυσμού». Ήδη η έκρηξη του εθνικού ενθουσιασμού που είχε και πάλι καταλάβει τους Κρήτες συμβάδιζε με την αυστηρή τήρηση της τάξεως, ενώ η κυβέρνηση των Αθηνών ήλπιζε να εντάξει την επίλυση του θέματος στο πλαίσιο μιας γενικότερης ελληνοτουρκικής προσεγγίσεως. Τόσο όμως οι τολμηρές ελληνικές προσδοκίες όσο και οι καλές ευρωπαϊκές προθέσεις, δεν ήταν δυνατό να οδηγήσουν σε άμεσα θετικά αποτελέσματα, εξαιτίας της βίαιης εκδηλώσεως της τουρκικής αντιδράσεως.

Οι Νεότουρκοι εθνικιστές, μετά την αναγκαστική υποχώρηση απέναντι στη Βουλγαρία (:ανακήρυξή της σε ανεξάρτητο βασίλειο) και στην Αυστροουγγαρία (:προσάρτηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης), αναζητούσαν στη ματαίωση της ενωτικής λύσεως το έρεισμα μιας πρώτης διπλωματικής επιτυχίας. Οι ζωηρές λαϊκές αντιδράσεις των δρόμων, στην πρωτεύουσα και στις επαρχίες, συνδυάζονταν με τη σταθερή επίσημη επίκληση της ανάγκης για τη διατήρηση της υφιστάμενης ισορροπίας στο χώρο του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου. Πίσω από την παράταση των διαπραγματεύσεων δεν ήταν πλέον δύσκολο να διαφανεί η επιφυλακτικότητα αρχικά και η υπαναχώρηση στη συνέχεια των προστάτιδων Δυνάμεων.

Σ' αυτό ακριβώς το σημείο, η Τουρκία έκρινε σκόπιμο να ζητήσει και την πλήρη διευκρίνιση των ευρωπαϊκών προθέσεων. Η απαντητική διακοίνωση της 4ης Ιανουαρίου ανταποκρινόταν στις τουρκικές αξιώσεις, υπογραμμίζοντας ότι δεν είχε ακόμη φθάσει η στιγμή για τον επιβαλλόμενο διακανονισμό του Κρητικού ζητήματος, με προϋπόθεση τη σύμφωνη πάντοτε γνώμη της Πύλης. Η ουσιαστική εντούτοις απεμπόληση της διαπραγματευτικής διαδικασίας με άμεσο στόχο την ένωση δεν ανέστειλε την εφαρμογή της αποφάσεως των Δυνάμεων να αποσύρουν από τη Μεγαλόνησο τα υπόλοιπα στρατεύματά τους.

Ι.Ε.Ε., τόμος Ι.΄, σ. 214

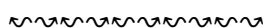

Να αναλύσετε τη σημασία του γεγονότος της εκκένωσης της Μεγαλονήσου από τα τελευταία ευρωπαϊκά στρατεύματα στην εξέλιξη του Κρητικού Ζητήματος. (Στην ανάλυσή σας να λάβετε υπόψη όσα αναφέρει ο Ελ. Βενιζέλος -σταθερά προσηλωμένος στην επιδίωξη της βαθμιαίας αποδεσμεύσεως από τον ευρωπαϊκό έλεγχο - χαιρετίζοντας το γεγονός από τις στήλες του «Κήρυκα»).

Ο Βενιζέλος χαιρέτισε το γεγονός της εκκένωσης (1909) της Μεγαλονήσου από τα τελευταία ευρωπαϊκά στρατεύματα από τις στήλες του «Κήρυκα»:

«Από επτά όλων αιώνων, αφ' ης η Κρήτη κατελήφθη υπό των Ενετών, πρώτην φοράν από της χθες (15 Ιουλίου) το κρητικόν έδαφος δεν πατείται υπό ξένου στρατιώτου. Βεβαίως τα ευρωπαϊκά στρατεύματα δεν κατείχον την νήσον ως Κατακτηταί, αλλ' ως Ελευθερωταί και Προστάται. Παρά την ιδιότητά των όμως ταύτην τα ευρωπαϊκά στρατεύματα είχαν και την ιδιότητα των Κηδεμόνων, υπό την κηδεμονίαν δε ταύτην η ελευθερία ημών και η αυτοτέλεια είχαν τόσην πραγματικήν αξίαν, όσην εκάστοτε προηρείτο να αποδίδη αυτή η ευμένεια των προστατών. Υπάρχουν οι κηρύττοντες, ότι ουδέν ουσιαστικώς εκερδίσαμεν διότι την στρατιωτικήν κατοχήν αντικατέστησεν η παρουσία των φυλακίδων. Αλλά μόνον οικτρά παρερμηνεία των πραγμάτων δύναται να οδηγή εις τοιαύτας κρίσεις. Η στρατιωτική κατοχή ήρθη εξ ολοκλήρου και συν αυτή, εκλειπούσης της συγκυριαρχίας των Δυνάμεων, ανέκυψεν αδέσμευτα η κυριαρχία του κρητικού λαού».

Πηγή: Κ. Σβολόπουλος, Ι.Ε.Ε., τόμος Ι.΄, σ. 215

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των παραθεμάτων και τις γνώσεις σας από το σχολικό βιβλίο, να παρουσιάσετε και να αιτιολογήσετε την αντίδραση του Ε. Βενιζέλου απέναντι στην απόφαση των Κρητών βουλευτών να μετάσχουν στις εργασίες του ελληνικού κοινοβουλίου.

ΠΗΓΗ 1

I. Αντίδραση του Βενιζέλου στην απόφαση των Κρητών βουλευτών να μετάσχουν στις εργασίες του ελληνικού κοινοβουλίου. Μήνυμά του προς τον Ραγκαβή, κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά:

«Δεν επιτρέπεται να θυσιασθούν τα κεκτημένα δια της σπουδής. Δεν είναι εντροπή δια την μικράν Κρήτην να μιμηθή μέγιστα έθνη και να υπομείνη. Ουδείς γνωρίζει τι εκπλήξεις θα προκύψουν εκ του ιταλοτουρκικού πολέμου. Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμέτωποι όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του ελευθέρου βασιλείου, του οποίου η κυβέρνησις δεν ευνοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόνως και άνευ απωλείας μιας ημέρας ασχολουμένη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνησις αξιοί όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης».

II. Σταθερή άρνηση του Βενιζέλου να επιτρέψει την είσοδο Κρητών βουλευτών στο Ελληνικό Κοινοβούλιο. Σχετικό έγγραφο προς το Προεδρείο της Βουλής:

«Της Ελλάδος μη αποδεχθείσης εισέτι το Κρητικόν κήρυγμα της ενώσεως η Κρήτη ούτε από απόψεως εσωτερικού δημοσίου δικαίου πολύ δε ολιγώτερον από απόψεως διεθνούς δικαίου, δύναται να θεωρηθή αποτελούσα μέρος της Ελληνικής Επικρατείας, ώστε να δικαιούται ν' αντιπροσωπεύηται κατά το Σύνταγμα εν τω εν Αθήναις Βουλευτηρίω ... Η Κυβέρνησις είναι αδύνατον να δεχθή όπως παρεδρεύουν οι αναφερόμενοι μετά των νομίμων αντιπροσώπων του Ελληνικού λαού, υπομινύσκει δ' ότι απόπειρα τυχόν αυτών, όπως βιαίως πραγματοποιήσωσι τους σκοπούς των, θ' απετέλει έγκλημα κατά της εν Ελλάδι καθεστηκυίας τάξεως, την οποία έχει η κυβέρνησις καθήκον να προασπίση και αν ακόμη ευρεθή εις την λυπηροτάτην ανάγκην να χρησιμοποιήση προς τούτο την ένοπλον δύναμιν. Η κυβέρνησις άλλως τε ελπίζει ότι οι Κρήτες αντιπρόσωποι δεν θα φθάσουν να ωθήσουν τα πράγματα μέχρι τοιαύτης ακρότητος και ότι ο εγνωσμένος αυτών πατριωτισμός θα τους αγάγη εις την αναγνώρισιν ότι ο επιδιωκόμενος υπ' αυτών Εθνικός σκοπός ήκιστα δύναται να υπηρετηθή δια προκλήσεως εσωτερικών αταξιών και ανωμαλιών».

Κ. Σβολόπουλος, Ι.Ε.Ε., τόμος Ι.΄, σ. 284

ΠΗΓΗ 2

Η συνείδηση της ανεπάρκειας των προϋποθέσεων, οι οποίες θα ήταν δυνατόν να επιτρέψουν την αποτελεσματική διεκδίκηση των εθνικών δικαίων στο στρατιωτικό ή το διπλωματικό πεδίο, ενίσχυσε τον Ελευθέριο Βενιζέλο στην απόφαση να καλλιεργήσει κλίμα υφέσεως στις σχέσεις με τους βαλκανικούς γείτονες και, ιδίως, την Τουρκία. Ο νέος Έλληνας πρωθυπουργός επιδίωκε, πράγματι, από το ένα μέρος να αποφύγει μια άκαιρη και ίσως μοιραία περιπέτεια, και από το άλλο να κερδίσει πολύτιμο χρόνο στην προσπάθεια για την ενίσχυση του ένοπλου δυναμικού της χώρας. Η άμεση συνειδητοποίηση της γενικότερης αυτής αναγκαιότητας εξηγεί τη συγκρατημένη και μετριοπαθή στάση του απέναντι στην επικυρίαρχη Τουρκία, στα τελευταία ιδίως χρόνια της πολιτείας του στην Κρήτη. Θα ήταν ακόμη δυνατόν να υποστηριχθεί ότι, ευθύς μετά τον Ιούλιο του 1908, είχε προσωρινά τουλάχιστον συμμεριστεί τις τολμηρές ελπίδες ευρύτερων κύκλων του πανελληνίου για μια εποικοδομητική συνεργασία των δυο λαών στα πλαίσια του φιλελεύθερου συντάγματος που επαγγελλόταν η νεοτουρκική επανάσταση και, κατ' επέκταση, στο επίπεδο των διακρατικών ελληνοτουρκικών σχέσεων. Άμεσα συναρτημένη με τη γενικότερη αυτή φροντίδα είναι δυνατό να θεωρηθεί και η τακτική του Βενιζέλου στην αντιμετώπιση των ειδικότερων προβλημάτων της κρητικής πολιτείας.

Κ. Σβολόπουλος, Ι.Ε.Ε., τ. Ι.΄, σ. 280